

Motion till riksdagen

1987/88:Ju802

av Bengt Westerberg m. fl. (fp)

om vardagsbrotten

Våldet ökar kraftigt

Under lång tid har antalet anmälda våldsbrott ökat. I procent har ökningen mellan 1970 och 1985 varit 74 % och mellan 1980 och 1985 30 %.

Med hänsyn till att det s. k. mörkertalet dvs. brott som aldrig anmäls är stort vid misshandelsbrott är den faktiska ökningen av våldet större än vad statistiken visar. Särskilt stort är mörkertalet vad gäller kvinnomisshandel och det s. k. subkulturella inomgruppsvåldet.

Vem är offer?

Av statistiken framgår att männen dominerar bland offren. De misshandlas i regel utomhus av okända gärningsmän. För kvinnorna är förhållandet det omvända. Våldet mot dem begås av gärningsmän som känner offret och det sker inomhus. Det är i detta sammanhang vidare värt att notera att äldre personer är förhållandevis lite representerade i statistiken över våldsoffer. Den rädsla som många äldre känner för att bli utsatta för våld kan därför knappast anses vara grundad på de faktiska förhållandena. Å andra sidan blir ju tillfällena att begå våld mot äldre färre om deras oro gör att många avstår från att t. ex. vistas ute när det är mörkt.

Även antalet förmögenhetsbrott har ökat under en följd av år. 1976 anmäldes ca 400 000 stölder, rån och andra tillgreppsbrott, 1986 uppgick motsvarande brott till ca 670 000. Under de senaste åren har ökningen av bilstölder och stölder ur bilar varit särskilt anmärkningsvärd.

Orsakerna till brottsligheten

Vi har inte ambitionen att analysera alla de faktorer som kan förklara varför människor begår brott.

I de konkreta fallen är det många gånger flera samverkande skäl som ligger bakom ett brott. Det som dock är gemensamt för praktiskt taget varje brottstillfälle är att det är individen – brottslingen – som själv styr sitt handlande.

Det finns emellertid situationer och miljöer där brott förekommer i väsentligt större utsträckning än andra. Med denna vetskap kan rättsväsen-

det också vidtagna åtgärder för att motverka uppkomsten av brott. I ett större sammanhang kan samhället med skilda medel försöka hindra nyrekrytering- en till sådana sociala miljöer där brott förekommer och förmå personer som lever av brott att ändra sin livsföring.

Mot. 1987/88
Ju802

Alkohol och narkotika som orsak till brott

En av de bäst säkerställda orsakerna till brott är missbruket av alkohol och narkotika. Sambandet mellan drogmissbruk och kriminalitet är väl doku- menterat i forskning och statistik.

I en studie som BRÅ gjorde för några år sedan av ett stort antal domar var det endast i 16 % av fallen som både gärningsman och offer var nyktra. I 47 % av fallen var gärningsmannen berusad och offret nyktert och i 35 % var både gärningsman och offer berusade. Andra studier ger vid handen att proportionerna genomgående är dessa.

När det gäller narkotika finns inte samma klara samband mellan missbruk och våld. Däremot är det klart belagt att narkotikamissbruket är den direkta förklaringen till många förmögenhetsbrott. En betydande del av stölderna i hem, bilar och affärer kan hänföras till narkotikamissbrukarnas behov av varor som snabbt kan omsättas i pengar att använda till köp av narkotika. Det finns knappast någon missbrukare av tung narkotika som kan finansiera sitt missbruk på annat sätt än genom brottslig verksamhet.

Det är uppenbart att en radikal minskning av drogmissbruket skulle få omedelbara och positiva konsekvenser i form av färre brott. Folkpartiet har sedan länge ett konkret och framåtsyftande program för att minska alkoholkonsumtionen och bekämpa narkotikamissbruket. Detta redovisar vi i en särskild motion till detta riksmöte.

Den koppling som finns mellan brott och drogmissbruk är så uppenbar att den gör kampen mot drogerna till ett av de viktigaste inslagen i kampen mot brottsligheten.

Lyckas vi sänka alkoholkonsumtionen och begränsa narkotikamissbruket är detta sannolikt lika effektivt som att inrätta fler polistjänster eller skärpa straffen.

Orsaker till ungdomskriminalitet

Vid återkommande tillfällen uppmärksammas i massmedia och därmed i den allmänna debatten olika yttringar av ungdomsbrott. Ett av de senaste exemplen på detta var den stora uppmärksamheten som riktades mot de ungdomsbråk som förekom i Stockholms innerstad under sommaren 1986. Den debatt som dessa oroligheter startade ökade kraven på politiker att vidta åtgärder mot ungdomsvåldet. Från folkpartiets sida presenterade vi en rapport där orsakerna till ungdomsvåldet diskuterades och där vi redovisade olika förslag till åtgärder som samhället borde vidta för att så långt som möjligt förhindra en upprepning.

Sommaren 1987 ägnade massmedia inte samma intresse åt de oroligheter som återigen förekom. Debatten kring problemen blev heller inte lika intensiv som året innan. Det finns en risk för att vissa politikere och

myndigheters intresse för att beivra ungdomsvåldet svalnar under perioder när detta inte är föremål för allmänhetens intresse. Detta är självfallet olyckligt. För att minska kriminaliteten, och däribland ungdomsvåldet, krävs många olika åtgärder.

I debatten kring ungdomsvåldet utnämns lätt enskilda företeelser som orsaker till att detta våld uppstår. Genomgående under hela nittonhundratalet har särskilt den negativa påverkan av film, serier och s. k. kiosklitteratur diskuterats. I samband med våldsdebatten 1986 debatterades också vilken skuld de olika kampsporterna hade för att göra ungdomar till våldsverkare.

Många menade och menar att kampsporterna är inspirationskällor för en hel del av det oprovocerade våld som ungdomar begår. Ungdomar "tränar" genom att sparka eller slå ner främmande människor eller varandra. Kritik har därför kommit att riktas mot de många budoklubbar som vuxit upp runt om i landet under senare år.

Vi anser inte att det finns grundad anledning att vidta några åtgärder mot kampsportsklubbarna. I och för sig har vi inte svårt att förstå dem som ifrågasätter vilket existensberättigande som vissa av dessa sporter överhuvudtaget har i dagens Sverige men att försöka förbjuda kampsportsträningen är orimligt av både principiella skäl och med tanke på det omöjliga i att övervaka ett sådant förbud.

Däremot är det angeläget att påverka hur kampsporterna fortsätter att utvecklas. Detta kan ske främst genom att försöka "styra" ungdomar till de klubbar som är seriösa genom att skolan eller kommunernas fritidsverksamhet samarbetar med sådana klubbar. Vidare bör det inte förekomma att andra kampsportsklubbar än dem som är anslutna till Riksidrottsförbundet får aktivitetsbidrag och liknande.

Videovåldet

En återkommande synpunkt i debatten kring våldet är den negativa påverkan som det s. k. videovåldet anses ha på framför allt barn och ungdom. Från skilda håll har under en följd av år krävts att all videofilm, även sådan som säljs eller hyrs ut för visning i hemmen, skall förhandsgranskas.

Både den ökning av våldet som har skett och den förändring mot allt råare våld som har kunnat förmärkas under senare år skylls på videovåldet. Trots detta har en omfattande forskning inte kunnat belägga ett klart samband mellan våld på film och våld i verkligheten. Om man sträcker sig riktigt långt kan man sammanfatta forskningen så att den har visat att visst våld under vissa omständigheter kan utlösa våld hos vissa barn.

Vi delar helt uppfattningen att en del av det videoutbud som i dag tillhandahålles för visning i hemmen är mycket olämpligt att visas för barn och ungdom. Det är med förvåning vi har noterat att det enligt en del av de studier som har gjorts om barn och video alls inte är så att barn och ungdom bara tittar på våldsvideo i smyg, utan föräldrarnas kontroll. Många gånger tycks föräldrarna vara väl medvetna om vad barnen tittar på.

Sunda förnuftet säger oss att barn och ungdomar kan ta skada av att se en del av det utbud som finns på film och video. Detta gäller särskilt barn som är otrygga. Det är detta som gör att vi accepterar förhandsgranskning av biografifilm som vänder sig till barn och ungdom och som är motivet till

videovåldslagen. Denna innebär att det är förbjudet att saluföra eller hyra ut film med skildringar av sexuellt våld eller tvång eller närmare eller utdragna skildringar av grovt våld mot människa eller djur. Det är förvånande att inte fler polisanmäler de videouthyrare som bryter mot lagen genom att hyra ut våldsvideo. Detta är en försummad möjlighet att motarbeta spridningen av videovåldet. Det finns anledning att med hjälp av opinionsbildning och redan tillgängliga bestämmelser bekämpa de avskryvda våldsskildringar det här är frågan om.

I ett avseende tror vi att videovåldslagen kan förbättras. Vi anser att det är angeläget att man, med tryckfrihetsförordningen som förebild, inför ett system med ansvarig utgivare för videofilmer. Detta är en ordning som föreslogs av yttrandefrihetsutredningen (SOU 1983:70) och som regeringen har lagt som ett förslag i propositionen om förändringar i tryckfrihetsförordningen (prop. 1986/87:151). Förslaget innebär att straffansvaret för att videofilmer med extremvåld sprids i efterhand alltid kan riktas mot viss person, den ansvarige utgivaren. Det är angeläget att riksdagen snarast antar detta förslag.

Den avgörande och mycket diskuterade frågan är om vi utöver videovåldslagen, förhandsgranskning av video som visas offentligt, och ett system med ansvarig utgivare också skall införa en förhandsgranskning av sådan video-film som skall visas i hemmen. Sådana krav reses från många håll och frågan är för närvarande föremål för utredning.

En liberal princip, som också slagit igenom i den svenska tryckfrihetsförordningen, är att publicering av skrifter, bilder m. m. skall kunna ske utan förhandsgranskning. Det innebär givetvis inte att man ostraffat kan publicera vad som helst. Lagen sätter gränser för vad som är tillåtet. Prövningen av om gränsen överskridits får emellertid ske vid en efterhandsgranskning. Har överträdelse skett straffas den ansvarige utgivaren eller motsvarande. Det är här videovåldslagen ger möjligheter att ställa uthyrare eller försäljare av videofilmer till ansvar.

För att man skall göra avsteg från de här principerna måste det enligt liberal uppfattning finnas mycket starka skäl. Vad gäller film som vänder sig till barn har vi alltså accepterat att göra ett sådant avsteg.

Även om det skulle finnas exempel på att filmvåld under speciella omständigheter har kunnat utlösa våldsreaktioner kan man inte därav dra slutsatsen att en hård censur av videofilm skulle vara ett verkningsfullt medel mot samhällsvåldet.

Vi menar dessutom att det finns en risk att man "skyller" på videofilmerna när man försöker hitta förklaringar till våldet. När det i den allmänna debatten saknas konkreta förslag till hur våldet skall minskas har kravet på videocensur blivit lätt att tillgripa.

Det finns också anledning att fundera över hur effektiv en förhandsgranskning av all videofilm skulle kunna bli. Kommer myndigheternas censur att ha större förutsättningar att hindra ungdomar från att se vissa filmer än de förbud som de flesta föräldrar säkert redan sätter upp i dag? Bedömningen av vilka filmer som skall förhandsgranskas kan ju rimligen bara gälla sådan film som tillhandahålles genom någon form av handel, i sig en omfattande uppgift eftersom det rör sig om ca 7 000 filmer. Censuren kommer inte att gälla

filmer som privatkopieras, lånas eller säljs privat. Vi tror att det finns en risk för att en censur i stället skulle leda till att det blev ännu mer "spännande" att få se "en förbjuden film", och att det skulle kunna bli en omfattande smuggling och "langning" av filmer. Allt det som är "barnförbjudet" vid offentlig visning kommer ändå att finnas på marknaden. Där måste under alla förhållanden föräldrar och annat vuxenansvar ta vid. Hårdare censur löser alltså inte problemet med att barn och ungdom kan få tillgång till filmer – det riskerar tvärtom att ge vuxna känslan av att samhället tagit över ansvaret.

En av de viktigaste uppgifterna för oss vuxna är att se till att våra barn och ungdomar får trygghet under uppväxttiden. Det innebär att vi måste skydda dem från många företeelser i vårt samhälle som de inte är emotionellt mogna för att möta, däribland vissa filmer. Denna uppgift har vi antingen vi är föräldrar, lärare, föreningsledare eller bara medmänniskor. "Samhället" kan aldrig ersätta avstängningsknappen på TV-apparaten.

Åtgärder för att minska vardagsbrotten

De vuxnas ansvar

Vi kommer senare i denna motion att föreslå både att antalet poliser skall öka och att straffsystemet skall ses över. Det mest angelägna i kampen mot brottsligheten måste dock vara att åstadkomma en attitydförändring bland framför allt ungdomar för att därigenom på sikt minska nyrekryteringen av kriminella. Det måste bli självklart för alla ungdomar att ta avstånd från våld och att respektera andras egendom. Den spontana avsky som nästan alla känner mot våld, stöld och skadegörelse måste också överföras till den lilla grupp som tycker brott är tufft eller ett sätt att hävda sig.

För att förändra attityder krävs det både konkreta åtgärder och ett opinionsbildande arbete. Det mest självklara inslaget i opinionsbildningen är uppfostran och omsorg i hemmen. Det är i första hand föräldrarnas ansvar att se till att deras barn inte begår brott. Det är föräldrarnas ansvar att ge sina barn de värderingar av hänsyn och ansvar som styr umgänget mellan människor, att lära barnen att konflikter inte löses genom våld, att samhällets normer inte accepterar att man tar andras egendom eller förstör "för att man inte har något annat att göra". Föräldrarna kan på olika sätt få stöd när de har problem eller bekymmer med sina barn men bara i sällsynta undantagsfall kan och bör föräldraansvaret överlåtas på "samhället".

För att föräldrarna skall ha möjligheter att fullt ut ta sitt ansvar måste polisen omedelbart underrätta dem om deras barns förehavanden när barnen gjort något kriminellt. Någon sådan skyldighet för polisen finns inte i dag. Kontakten med föräldrarna kan ibland dröja till dess att sociala myndigheter börjar sin utredning. Om den unge släpps kan det hända att föräldrarna inte får någon vetskap om vad som hänt över huvud taget. En lagändring bör därför ske i syfte att ge polisen skyldighet att omedelbart underrätta föräldrarna när en omyndig ertappas med brott. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag i enlighet med detta.

Men inte bara när ungdomarna grips är det viktigt att föräldrarna snabbt

kan informeras. Även under målets fortsatta handläggning bör de vara med. Om den unga lagöverträdaren ställs inför domstol är det viktigt att föräldrarna är närvarande, dels för att ge sitt stöd men också för att informera sig om den eventuella påföljd som den unge får. Även här anser vi att en lagändring bör ske. Föräldrar eller andra vårdnadshavare till barn under 18 år skall åläggas närvaroplikt vid huvudförhandling mot deras barn. Skyldigheten att närvara skall jämföras med den som i dag gäller för vittnen och målsägande. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag i enlighet med detta.

Snabbutredning av brott

Utan dröjsmål, skyndsamt, ytterst skyndsamt och största skyndsamhet är uttryck som vi möter i lagtext och anvisningar om polisens, åklagares och sociala myndigheters utredningar eller beslut i anledning av brott som begåtts av ungdomar. Det råder således fullständig enighet om att det är av största vikt att ingripanden mot ungdomar sker snabbt. För domstolarna finns också bestämda tidsfrister, medan sådana saknas för övriga myndigheter. Vi vet samtidigt att handläggningstiderna vid olika polismyndigheter i fråga om brottsmisstankar mot unga lagöverträdare varierar högst väsentligt och att det vid en undersökning som publicerades 1982 framgick att mediantiden för socialnämndens handläggning låg i intervallet 46–60 dagar, medan remisstiden överskridit fyra månader i 10 % av ärendena. Självklart finns det fall där det kan vara näst intill omöjligt att färdigställa en utredning e. d. på mycket kort tid, men sådana fall torde vara sällsynta.

Eftersom vi anser det ytterst angeläget att samhällets ingripanden och reaktion i fråga om unga brottslingar också i realiteten sker med största skyndsamhet menar vi att det visat sig nödvändigt att i lagtexten ta in tidsfrister också i fråga om förundersökning, beslut i åtalsfrågan och sociala centralnämndens yttrande. Vi menar att bestämda tidsfrister för handläggningen också skulle vara ett stöd för de tjänstemän som får utredningen om hand. Det kan knappast bestridas att handläggningen av ett ärende i praktiken går snabbare om lagen ger en bestämd tidsfrist.

Riksdagen bör hos regeringen begära förslag till lagstiftning i enlighet med det anförda.

Normbildning

Vid sidan av föräldrarna har alla andra vuxna som har kontakt med barn och ungdom ett ansvar för att de unga skall lära sig att skilja på vad som är rätt och orätt, på vad som är ett acceptabelt uppträdande och ett som är oacceptabelt. Särskilt gäller detta ansvar för skolan och skolans personal. Självfallet får skolan inte acceptera att elever eller skolpersonal misshandlas eller att det skerskadegörelse i skolan. När sådant sker och det är av så allvarig karaktär att det är att anse som brott måste skolledningen ta ansvar för att polisanmäla det inträffade. Med det är också angeläget att skolan informerar eleverna om konsekvenserna av att begå brott. Detta kan gälla t. ex. vilka fysiska skador som lätt uppstår vid en misshandel och vilka juridiska efterräkningar som den

unge brottslingen har att räkna med. Läkare, poliser och brottsoffer bör ges möjlighet att medverka i skolorna. I detta sammanhang bör noga understrykas vikten av ett förtroendefullt och närasamarbete mellan skolan, de sociala myndigheterna och polisen.

Kriminalitet bland ungdomar hänger ofta samman med sysslolöshet och gängbildning. Kommunerna och folkrörelserna har därför ett viktigt ansvar att genom ett attraktivt föreningsliv och fritidsverksamhet ge barn och ungdomar meningsfulla alternativ. När man planerar denna verksamhet är det viktigt att lyssna till ungdomarnas egna önskemål.

Att skapa en bred opinion mot våld och andra brott och att grundlägga en attityd hos ungdomar som innebär ett kraftfullt avståndstagande från brott är på sikt det kanske viktigaste arbetet att minska brottsligheten. Men det kommer aldrig att vara helt tillräckligt. Det kommer dessutom att krävas att samhället kan ställa upp med en effektiv ordningsmakt som skyddar människor mot att bli utsatta för våld, inbrott och skadegörelse och ett rättsväsende som kan beivra de övergrepp som sker.

Samhällets reaktion på ungdomsbrott

Företrädare för polis och sociala myndigheter möter ofta en attityd hos ungdomar under 18 år, att det är "gratis" att begå brott. Ungdomarna vet att vad som oftast väntar dem om de grips är åtalseftergift eller överlämnande till vård enligt socialtjänstlagen. Även om den sistnämnda åtgärden i formellt hänseende kan vara ingripande är det konkreta resultatet inte alltid särskilt märkbart för den unge. Desto otrevligare kan upptäckten bli för dem att samhället, efter det att de har fyllt 18 år, slutar behandla dem som barn och kanske dömer dem till fängelse för sådana brott som tidigare "bara" ledde till åtalseftergift eller vård enligt socialtjänstlagen.

I en annan motion till detta riksmöte tar vi upp frågan om åtalsunderlåtelse och föreslår att åklagares möjlighet att ge sådan begränsas.

Den nuvarande straffideologin utgår från att det är fel att sätta barn och tonåringar i fängelse. I allt väsentligt tycker vi att detta är ett riktigt ställningstagande. Det som framför allt gör fängelser olämpliga för mycket unga människor är den miljö som de utgör. Fängelser riskerar enligt många uppfattning att bli utbildningsanstalter i brott. Därtill kommer svårigheten att hålla narkotika utanför fängelserna. Vi anser bl. a. mot denna bakgrund att nuvarande principer vad gäller fängelse som påföljd för ungdomar inte skall ändras.

Liksom hittills måste det också i fortsättningen vara de sociala myndigheterna som i det övervägande antalet fall får ansvaret för vad som händer med lagöverträdare i åldersgrupperna 15–18 år. Detta ställer självfallet stora krav på att de sociala myndigheterna vidtar de åtgärder som behövs utifrån varje barns vårdbehov. I detta måste också ingå att med fasthet hävda de normer som de unga lagöverträdarna visar sig sakna.

Vi tror det finns andra vägar än fängelse att välja för att skärpa reaktionerna på brott som ungdomar begår. Av stor betydelse tror vi det är att polisutredning, åtal och dom sker så fort som möjligt efter det att brottet har begåtts. De redan i dag korta frister som gäller för mål mot ungdomar bör

därför förkortas ytterligare. Utgångspunkten bör vara att den unge lagöverträdaren får sin påföljd i omedelbar anslutning till att brottet har anmälts. Detta kan komma att kräva ökade utredningsresurser hos polis, de sociala myndigheterna och åklagarmyndigheter. Det kräver också ett system med "jourdomstolar" som med mycket kort varsel kan handlägga dessa mål.

I dag får den som är under 18 år anhållas och häktas endast om synnerliga skäl föreligger. Vi vill ändra på denna ordning. Åklagaren bör därför, i de fall där misstanke föreligger om sådant brott för vilket en misstänkt över 18 år hade begärts häktad, i fortsättningen också få laglig möjlighet att anhålla ungdomar under 18 år och begära dessa häktade. Vi syftar med detta inte till att göra själva anhållningstiden till ett straff. Samma häktningsgrunder och samma restriktivitet att anhålla och häkta som gäller personer över 18 år skall självfallet gälla dem som är i åldern 15–18 år. Genom att få möjlighet att anhålla och häkta kan polis och åklagare emellertid hålla kontroll över t. ex. den unge våldssverkare som har begått en ful misshandel till dess att han/hon har blivit ställd inför domstol och blivit dömd en påföljd.

Vi är medvetna om att det kan riktas invändningar mot vårt förslag att inte längre tillämpa särskilda regler för anhållande och häktning av ungdomar under 18 år. Vi ser emellertid en sådan ordning som den bästa garantin för att unga brottslingar snabbt skall kunna få en påföljd. Vi förutsätter att åklagarna kommer att samarbeta med de sociala myndigheterna för att eventuellt ersätta anhållandet med omhändertagande enligt LVU. Med vårt förslag kan man ändra nuvarande ordning, där en tonåring som grips för grova brott ofta bara kvarhålls på polisstationen för ett kort förhör och därefter släpps och ersätta den med en ordning som innebär att utredning, dom och påföljd kan komma snabbare och vara mer konsekvent. Riksdagen bör hos regeringen begära en ändring av rättegångsbalken som jämställer häktningsgrunderna för ungdomar mellan 15 och 18 år med vad som gäller personer över 18 år.

Ordningsbot mot snatterier

Ett vanligt vardagsbrott är snatteriet. Snatteri är lagstiftarens beteckning på en stöld som med hänsyn till värdet på det tillgripna och omständigheterna i övrigt är att betrakta som ringa. Som ett riktmärke vid avgränsningen mellan stöld och snatteri använder man sig av en gräns för värdet av det tillgripna. Detta anses för närvarande ligga vid 600–700 kr.

Snatteri hör under allmänt åtal, dvs. polisen är i princip skyldig att rapportera sådana brott till åklagaren som har att väcka åtal. Reglerna om rapportteftergift leder emellertid i praktiken till att ett stort antal snatterier inte rapporteras till åklagare liksom reglerna om åtalseftergift leder till att många av de brott som faktiskt rapporteras inte åtalas.

Under de senaste åren har det skett en kraftig ökning av antalet anmälda butikssnatterier. 1986 anmäldes 62 000 sådana brott. Det verkliga antalet brott torde dock vara mycket högre eftersom upptäcktsfrekvensen anses vara låg.

Snatterierna är enligt vår uppfattning ett allvarligt problem. Förutom de ekonomiska skador som snatterierna orsakar för handeln och indirekt för

konsumenterna är dessa brott inte sällan inkörsport för ungdomar i en grövre kriminalitet. Om inte snatteriet bekämpas med kraft kan en uppfattning att detta är näst intill lovlig verksamhet befastas.

Snatterierna måste bekämpas med många medel där handelns egna åtgärder måste utgöra tyngdpunkten. Det finns emellertid anledning att också lagstiftaren försöker pröva nya vägar för att minska snatterierna. Detta har bl. a. föreslagits av stöldskyddsutredningen i dess betänkande Stöld i butik (SOU 1982:39). Utredningen föreslog att det skulle göras möjligt att använda ordningsbot vid snatteribrott. Detta kan enligt vår mening vara en framkomlig väg för att försöka begränsa snatteribrotten. Förutsättningarna för införandet av ett system med ordningsbot vid snatteribrott bör därför bli föremål för närmare överväganden. Det bör ankomma på regeringen att närmare göra detta. Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Samhällstjänst i stället för fängelse

Runt om i världen söker man efter alternativ till fängelse för personer som gjort sig skyldiga till brott för vilka brukar dömas till frihetsstraff på upp till omkring ett år. I främst anglosaxiska länder har man infört ett straff som man kallar "community service" eller samhällstjänst som vi översatt det till.

Med samhällstjänst menar vi i regel att den dömda på sin fritid under ett visst antal timmar utför ett oavlönat arbete som är nyttigt och meningsfullt både för honom själv och för samhället främst därför att han inlemmas i ett positivt lagarbete.

Folkpartiet har under flera år föreslagit att det i Sverige skall inledas en försöksverksamhet med samhällstjänst. Hittills har emellertid socialdemokraterna motsatt sig detta med hänvisning till de svårigheter som kan finnas när man skall införa en ny påföljd av samhällstjänstens karaktär. Det skulle t. ex. kunna bli svårt att finna arbetsuppgifter som den dömda rimligen kan klara av och som inte tas från den ordinarie arbetsmarknaden. Från socialdemokratiskt håll har också riktats den principiella invändningen att det är fel att betrakta arbete som straff.

En annan inställning har man intagit i våra nordiska grannländer Danmark och Norge. Där förekommer försök med "samfundstjenste" som alternativ till frihetsstraff. I Danmark har man också utvärderat försöksverksamheten som där pågått sedan 1982.

Erfarenheterna är klart positiva. Det är främst lagöverträdare som begått förmögenhetsbrott som efter personundersökning ådöms samhällstjänst i 20–200 timmar i stället för fängelse. Tillsynen av dem är noggrann. Sköter den dömda inte det oavlönade arbetet, leder det till fängelse. Det har inte varit svårt att finna tillräckligt många arbetstillfällen utan att komma i konflikt med den vanliga arbetsmarknaden. Alla dessa har varit offentliga eller offentligt stödda och de dömda har haft uppgifter av assisterande eller hjälpsande typ. Man har sökt undvika att placera fler dömda till samhällstjänst på samma arbetsplats för att inte riskera att det uppstår någon kriminell subkultur på arbetsplatsen. I stället har man eftersträvat att den dömda skall ingå i en arbetsgemenskap med icke-kriminella och på det sättet få kontakt med en ny miljö.

Resultaten från Danmark visar vidare att omkring 80 % av de dömda på ett tillfredsställande sätt fullföljer samhällstjänsten, omkring 20 % misslyckas varav en tredjedel på grund av ny kriminalitet (dock mycket sällan på "arbetsplatsen"). Återfall i brottsligt beteende förekommer således men är trots allt relativt sällsynt. Och recidiven är i hälften av fallen mindre grov eller mindre omfattande än den kriminalitet som ledde till samhällstjänstdomen.

Olika remissinstanser, som yttrat sig om erfarenheterna av samhällstjänst är också positiva. Det gäller såväl domare, åklagare och advokater som de dömda.

Mot bakgrund av de danska erfarenheterna vill vi understryka det angelägna i att vi också i Sverige prövar en ordning med samhällstjänst.

Framför allt anser vi att man skall pröva samhällstjänsten för att få en kraftigare reaktion på viss brottslighet och för vissa brottslingar, t. ex. unga lagöverträdare, där påföljden nu inte bedöms som tillräcklig eller lämplig. Just att få dem att tänka efter, att inse vad de gjort och att ge dem möjlighet att avtjäna straffet på ett meningsfullt sätt och i en god miljö är några av fördelarna med samhällstjänst som ny påföljd.

Samhällstjänsten bör därför till en början införas som en påföljd för unga lagöverträdare. Därigenom kan vi vinna värdefulla erfarenheter av hur samhällstjänsten praktiskt skall organiseras, erfarenheter som senare kan läggas till grund för att göra samhällstjänsten till ett alternativ till andra påföljder även för äldre. Vi är nämligen övertygade om att förutsättningen för att vi skall kunna vända brottsutvecklingen framför allt är att vi bättre tar oss an yngre lagöverträdare.

Kvarterspoliser

Enligt vår uppfattning kan kvarterspoliser, eller områdespoliser som de också kallas, göra värdefulla insatser i framför allt brottsförebyggande syfte.

Kvarterspoliserna har direkt kontakt med allmänheten, de lär sig identifiera personer med kriminellt beteende och de kan samarbeta på ett obyråkratiskt sätt med sociala myndigheter, skolan, föreningar etc. Kvarterspoliserna skapar också en ökad känsla av trygghet hos människor genom att synas och finnas till hands som beskyddare.

Vi tror det vore en fördel för bekämpandet av brott, och inte minst gatuvåldet, om polisen gav högre prioritet åt verksamheten med kvarterspoliser. Det finns i dag två hinder mot att utöka verksamheten. Det första är svårigheten att rekrytera poliser till uppgifterna som kvarterspoliser. Inom poliskåren har dessa hittills haft en lägre status och det kan dessutom vara svårt att finna poliser som är motiverade att arbeta med den blandning av polisiära och sociala uppgifter som arbetet kräver. Det andra hindret mot att få en väl fungerande kvarterspolisverksamhet sammanhänger med den stora arbetsbörda som polisen i framför allt storstadsområden har. Kvarterspolisen får ofta utgöra buffert för att andra, och mer akuta, polisuppgifter skall kunna lösas.

Vi föreslår nedan att antagningen till poliiskolan skall öka. Detta skulle på sikt minska personalbristen och möjliggöra att kvarterspoliserna kan prioriteras högre, vilket vi anser angeläget.

Antalet polisaspiranter har minskat från 800 budgetåret 1979/80 till 150 innevarande budgetår. Visserligen har detta inte inneburit någon förändring vad gäller antalet tjänster men medfört att tillgången på personal som kan vikariera på lediga tjänster har minskat så att vakanser inom organisationen uppstår. Rent faktiskt innebär det också att antalet poliser på gator och torg blir färre eftersom poliser under utbildning har en del av denna utbildning upplagd som praktiska moment, bl. a. patrullering. Rikspolisstyrelsen har i sitt anslagsäskande för budgetåret 1988/89 begärt att rekryteringen av polisen skall motsvara i vart fall avgången från poliskåren. Detta motsvarar ett intag på 460 polisaspiranter per år. Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit en intagning med 360 aspiranter. Det är enligt vår mening angeläget att nu tillmötesgå rikspolisstyrelsens krav och öka intagningen till 460 aspiranter fr. o. m. budgetåret 1988/89. Vi beräknar den ökade kostnaden för detta till 20 milj. kr.

Behandlingen av långtidsdömda

Riksdagen beslöt 1979 att inskränka gruppen långtidsdömda som skall särbehandlas vad avser bl. a. antalet permissioner och formerna för dessa till personer dömda för narkotikabrott till fängelse i lägst två år. Folkpartiet motsatte sig denna ändring och ansåg att särbehandling skulle kunna gälla alla som var dömda till lägst två år.

En särskild utredare, lagman Johan Leche, har nyligen föreslagit att möjligheten att särbehandla långtidsdömda skall utvidgas och göras tillämplig på alla lagöverträdare som "visat likgiltighet för annans liv eller hälsa eller annan hänsynslöshet". Samtidigt föreslår emellertid Leche att strafftidsgränsen då särbehandling skall inträda skall höjas från två år till fyra år.

Vi anser det riktigt och angeläget att man vidgar möjligheterna att särbehandla långtidsdömda från att enbart avse personer dömda för narkotikabrott till att också gälla andra kategorier av grova brottslingar och då framför allt våldsbrottslingar. I enlighet med vår uppfattning 1979 anser vi dock att gränsen för när en särbehandling skall bli möjlig även fortsättningsvis bör vara två år. Det är angeläget att regeringen skyndsamt lägger en proposition med detta innehåll.

Våldet mot kvinnor

Våldet mot kvinnor är en typ av brott med ett stort mörkertal. De flesta fallen av sådant våld kommer aldrig till polisens kännedom. För att kunna utreda brotten och så småningom få en fällande dom krävs dessutom nästan alltid att kvinnan, offret, själv medverkar som uppgiftslämnare och målsägande. I många fall vill eller vågar hon inte detta varför det är svårt att beivra också kända brott. Dessa speciella omständigheter gör att våldet mot kvinnor är särskilt svårt att klarlägga och bekämpa med enbart "traditionella" medel.

Kampen mot det våld som sker inom familjen måste i de enskilda fallen ofta börja med att stärka den misshandlade kvinnans självförtroende så att

hon tar initiativ för att bryta upp från den miljö där misshandeln förekommer. Det är alltför vanligt att en kvinna år efter år fortsätter att leva med en man trots att denne hotar och misshandlar henne. Social och kriminologisk forskning har ägnat mycket uppmärksamhet åt dessa förhållanden och försökt ge svar på frågan varför en del kvinnor accepterar det för dem själva så destruktiva livsmönstret. Av vad som har kommit fram från denna forskning kan man bl. a. dra slutsatsen att det är nödvändigt att kvinnor, för att bryta sig loss från en man som de känner sig bundna till men samtidigt hotade av, har praktiska förutsättningar att klara sig på egen hand, t. ex. arbete och utbildning. Från samhällets sida kan särskilda insatser göras t. ex. genom tillmötesgående vad gäller hjälp med barnomsorg.

Under en följd av år har det runt om i Sverige bildats skilda former av kvinnojourer där kvinnor kan söka stöd och hjälp både vid akut misshandel och för att försöka förändra sin livssituation. Vår bedömning är att dessa jourer är mycket väsentliga i det långsiktiga arbetet med att minska våldet mot kvinnor. Det är angeläget att framför allt kommuner och landsting stöder kvinnojourerna. Sådant stöd kan ske t. ex. genom att kuratorer eller annan personal ställs till förfogande och kan vara anträffbar också på icke kontorstid. Men också lagstiftningsvägen måste olika åtgärder vidtas för att bekämpa våldet mot kvinnor.

Många kvinnor lever i dag i ständig fruktan för att bli uppsökta och hotade av t. ex. en f. d. sambo eller make. Denna ängslan gör att kvinnorna känner sig tvingade att ofta byta bostad och arbete. Socialt sett blir de inte sällan handikappade genom att de inte vågar röra sig fritt.

Dessa hotade kvinnor måste få ett bättre skydd än i dag. Detta kan ske på skilda sätt. För att de lättare skall kunna larma polis i en akut hotsituation bör polisen medverka till att de som så önskar utrustas med överfallslarm. Sådana finns på flera håll i landet men då främst hos äldre och handikappade för att de skall kunna komma i kontakt med sjuksköterskor och läkare.

Riksdagen har nyligen beslutat att utöka möjligheterna att sekretessbelägga personuppgifter hos myndigheter. I en annan motion till detta riksmöte som behandlar datafrågor anser vi att all myndighetsregistrering skall omfattas av folkbokföringssekretessen i de fall det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider skada av att uppgifterna röjs.

Vi anser emellertid inte att det alltid är tillräckligt att kunna sekretessbelägga personuppgifter för att skydda personer mot att bli efterspanade med hjälp av offentliga register. Det finns risker för att det ändå går att få tag på uppgiften på "bakvägar". Vi vill därför också utöka möjligheten för personer som är utsatta för hot att kunna byta personnummer. Genom att byta personnummer är det möjligt att skapa sig en ny identitet. Riksdagen bör därför hos regeringen begära sådant förslag till lag att det skall finnas en möjlighet för hotade personer att efter prövning i varje enskilt fall få byta personnummer.

Slutligen bör man införa en möjlighet för domstol att ålägga en person förbud att vidare uppsöka den som blivit utsatt för brottet. Ett förslag i detta ämne har under en längre tid varit aviserat av regeringen men dessvärre ännu ej presenterats. Ett besöksförbud skall vara straffsanktionerat och skall

kunna innebära t. ex. att en man förbjuds att uppsöka en kvinna som han tidigare hotat eller misshandlat. Det skulle ge polisen lagliga möjligheter att ingripa mot en man utan att denne på nytt har gjort sig skyldig till våld eller olaga hot. Men samtidigt som man på skilda sätt bör arbeta för att förstärka skyddet för hotade kvinnor måste man mer målmedvetet än hittills försöka finna vägar att "rehabilitera" de män som gång på gång hotar och misshandlar kvinnor.

Eftersom ett mer eller mindre omfattande alkoholmissbruk ofta finns med i bilden vid kvinnomisshandel är, som vi framhållit tidigare, kampen mot alkoholen ett centralt inslag bland åtgärder för att minska våldet och också då våldet mot kvinnor. Men det är i detta sammanhang inte bara männens alkoholmissbruk som kan behöva behandlas genom särskilda vårdinsatser. På samma sätt som en viss verksamhet med terapeutisk behandling förekommer av män som gör sig skyldiga till upprepade våldtäkter och incest borde sådan behandling också provas för en del män som vid upprepade tillfällen hotar och misshandlar kvinnor. Sådan behandling bör också kunna ges inom ramen för kontraktvård som alternativ till fängelse. Detta bör särskilt vara aktuellt i det fall att en man återfaller till brott som innebär olaga hot eller våld. Riksdagen bör hos regeringen begära ett förslag med denna innebörd.

Kriminalvård

Den allmänna debatten inom kriminalpolitiken har de senaste åren mest handlat om kampen mot narkotikabrott, ekonomisk brottslighet och våldsbrott. Däremot har diskussionen om påföljdssystemet och fängvården varit begränsad. Visserligen har fängelsestraffkommittén som redan 1979 fick till uppgift att utreda bl. a. straffskalorna genomfört detta sitt uppdrag mycket grundligt men det vore en överdrift att påstå att kommitténs förslag väckt någon allmän debatt. Att det inte finns någon handlingsberedskap eller något nytänkande kring kriminalvården visade sig senast när en enskild fånges flykt så till den grad skakade kriminalvårdsverket att man där omedelbart reagerade med att utfärda permissionsförbud för alla långtidsdömda. Den debatt som följde på flykten blev också stundom ganska överdriven vilket till en del kan ses som resultatet av det tidigare bristande intresset för frågorna.

Fängelsestraffkommittén har föreslagit (SOU 1986:14) att den tid efter vilken straffade obligatoriskt blir villkorligt frigivna skall ändras från halva strafftiden till två tredjedelar därav. Det skulle innebära en återgång till vad som gällde före den 1 juli 1983.

Enligt vår mening bör man i anslutning till prövningen av detta förslag även ifrågasätta hela systemet med obligatoriska kvotdelar, dvs. med obligatorisk frigivning efter en del av den utmätta strafftiden.

Samtidigt kan det dock vara värdefullt med en period av villkorlig frigivning för att ge den straffade möjlighet att pröva på ett mer normalt liv, men alltså under hotet att misshandling kan innebära ett snabbt återvändande till fängelset.

I normalfallet menar vi således att villkorlig frigivning bör ske efter den tid fängelsestraffkommittén föreslagit. Den bör dock inte som nu vara obligatorisk utan bli mer beroende av hur den straffade skött sig under fängelsevistel-

sen. Vid misshandling bör således den villkorliga frigivningen kunna uppskjutas.

Kriterierna för misshandling måste givetvis vara klart utformade för att den intagne skall ha förutsättningar att själv bedöma när den villkorliga frigivningen skall inträda. Sådana faktorer som enligt vår uppfattning bör kunna leda till att den villkorliga frigivningen uppskjuts kan vara narkotikamissbruk under anstaltsvistelsen, avvikelse från anstalten eller misshandlingspermissioner.

Samtidigt anser vi att det nu är dags för att tydligare än hittills markera att återfall i samma typ av brott regelmässigt bör straffas hårdare. Detsamma redan i dag genom att domstolarna har en viss frihet att bestämma straffet, men det råder en viss tvekan om återfallets betydelse vid straffmätningen och detta är inte tillfredsställande. I ett rättssamhälle är det enligt vår uppfattning av yttersta vikt att frihetsberövanden sker enligt så strikta regler som det över huvud taget är möjligt att skapa. Av denna anledningen har vi kommit till den slutsatsen att tiden bör vara mogen för att införa särskilda regler om straffskärpning vid återfall i samma typ av brott.

Vad vi här har anfört angående villkorlig frigivning och straffmätningen vid återfallsbrott bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Brottsoffren

Vid varje vardagsbrott finns det ett offer, en person som blir misshandlad, som får sitt hem kränkt eller sin egendom förstörd. En misshandel leder till akut fysisk smärta, eventuellt till bestående men. En "vanlig misshandel" leder ofta till att offret måste vara sjukskrivet och under kortare tid ändra sin livsföring. Ett inbrott innebär inte sällan att egendom som är oersättlig för den enskilde försvinner för alltid. Men förutom den fysiska smärtan eller förlusten av egendom leder ofta ett brott till att offret känner stark oro och rädsla för att ånyo bli utsatt för brott. En sådan rädsla kan ytterst leda till att hon ändrar sitt sätt att leva, hon kanske känner sig tvingad att flytta, byta arbete. En del offer reagerar genom att isolera sig, många blir i viss mening socialt handikappade.

I debatten om den ökade brottsligheten har brottsoffren alltmer kommit att uppmärksammas. Det råder en allmän uppfattning att det är dags att ägna mer uppmärksamhet åt brottsoffrens situation. Samtidigt finns begränsningar i vad rättsväsendet eller samhällets institutioner kan göra. Folkpartiet har redan tidigare föreslagit att man skall agera efter två huvudlinjer: dels genom att erbjuda brottsoffren hjälp genom sociala och kurativa åtgärder och dels genom att ge dem bättre ekonomisk ersättning.

Vi anser det angeläget att den som har råkat ut för ett brott erbjuds att få någon kurator eller motsvarande att tala med om sin upplevelse, någon som kan förhindra att det offret varit utsatt för blir obearbetat och ångestfyllt under lång tid. Att sjukhusen låter kuratorer eller andra terapeuter erbjuda sina tjänster i direkt anslutning till att offren får medicinsk behandling tror vi också är viktigt. På enskilt initiativ har det på flera håll i landet bildats brottsofferjourer och gemensamt mellan dessa och försäkringsbolaget Skandia har det nyligen i Stockholm bildats ett centralt kriscentrum för

brottsoffer. Detta är ett utomordentligt värdefullt initiativ som förtjänar både myndigheternas uppmärksamhet och stöd. Under kommande budgetår bör riksdagen därför anslå medel motsvarande 100 000 kr. från anslaget "extra utgifter" till Utredningskliniken AB som driver kriscentrum.

Ekonomisk ersättning utgår i dag främst genom den enskildes försäkringar eller genom den ersättning som kan lämnas från brottsskadenämnden. Budgetåret 1986/87 betalade brottsskadenämnden ut 5,6 milj. kr. i ersättning för personskador. Det innebär att 470 personer fick ekonomisk kompensation. Ersättningsbeloppen är dock låga. En våldtäkt ger enligt nämndens schabloner bara 10 000 kr. i ersättning. Ibland blir det också fråga om skadestånd som våldsverkaren blir ådömd att utge till offret. Även dessa skadeståndsbelopp är dock i allmänhet mycket låga, mellan 5 000 och 10 000 kr. även för grov misshandel.

Vi tycker det är dags att ompröva inställningen till skadestånden. Dessa bör höjas. Visserligen kan det redan i dag vara svårt för offret att få ut det utdömda skadeståndet men detta bör inte lägga hinder i vägen för att man i större utsträckning får en koppling mellan brottets karaktär och det skadestånd som avser att vara ersättning för "sveda och värk".

Regeringen avser att inom kort tillsätta en utredning som skall behandla skilda skadeståndsfrågor, däribland de som avser ideella skadestånd. Samtidigt har regeringen aviserat en proposition som behandlar brottsskadelagen.

Det är enligt vår uppfattning mycket angeläget att regeringen när den nu äntligen griper sig an frågorna om de ideella skadestånden presenterar förslag och riktlinjer som leder till att skadestånden ökar. I samband med dessa frågor bör regeringen också presentera förslag som innebär att en person som ingriper för att avstyra brott skall kunna få ersättning för sådan eventuell person- eller sakskada som vederbörande därvid ådrar sig. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den brottslige

Vardagsbrottsligheten har ett brottsoffer men också bakom brottslingen finns en människa en som oftast tillhör vad folkpartiet kallar "det glömda Sverige". Den kriminelle som stjälar, rånar, våldtar eller slår är nästan alltid svag i social mening. Ofta utslagen av droger och missbruk, föraktad av alla utom sin kriminella umgängeskrets, fylld av dåligt självförtroende och ofta hatiskt inställd till den del av samhället mot vilket brottet begås. De kriminella är avsidestagna.

Det är oacceptabelt att det finns tillgång till narkotika på fängelserna. Förutom de fysiska skadeverkningarna som internerna utsätter sig för genom ett missbruk tvingas de ofta skuldsätta sig för att få tag på knark. Enda möjligheten att betala dessa skulder när de återfår friheten är att begå nya brott. Drogmissbruket på fängelserna leder därmed till en ond cirkel med nya brott och straff.

Tillförseln av narkotika till fängelserna måste brytas. Intresset av detta är så starkt att vi måste acceptera kontrollåtgärder som i andra sammanhang upplevs som integritetskränkande. Vi kommer aldrig att vinna kampen mot knarket i samhället om vi inte klarar av att hålla fängelserna drogfria. Vi

behandlar denna fråga närmare i vår motion med förslag till åtgärder mot missbruket.

Mot. 1987/88
Ju802

När en intern lämnar fängelset är han eller hon en utsatt person. Många gånger utan social förankring, missaktad, skuldsatt. Risken för återfall är därför mycket stor. För att förhindra detta och hjälpa vederbörande måste samhället ställa upp med hjälp men samtidigt ställa krav. Beslutet att bryta ett brottsligt beteende kan bara den enskilde fatta själv. Vad samhället kan och måste göra är att skapa förutsättningar för att ett sådant beslut skall kunna bli positivt och möjligt att förverkliga. För varje tidigare kriminell som kan "omvändas" gör samhället en stor "vinst".

Folkpartiet vill medverka till att förbättra kriminalvården och ge ökat stöd till internerna när de lämnar fängelserna. Vi tror att det behövs ett nytänkande kring detta arbete. Fler krafter måste utnyttjas. Ideella organisationer, kyrkorna och enskilda initiativ måste ges möjlighet att i större utsträckning än i dag vara med i arbetet för att förbättra eftervården och att pressa tillbaka återfallsbrottsligheten.

Återfallsprocenten är skrämmande stor och ett resultat av att samhället i stort sett misslyckas med sin vård. Vi har tidigare understrukit vikten av ett väl fungerande förebyggande arbete för att snabbt motverka att unga människor kommer in i en brottslig miljö och startar en brottskarriär.

Under anstaltsvistelsen bör vården av den intagne inriktas på att i största möjliga utsträckning förbereda denne så att hon/han kan anpassas till samhället och få en dräglig tillvaro. Skilda samhällsorgan skall redan under anstaltsvistelsen arbeta tillsammans och med den intagne. Påbörjas detta arbete först efter fängelsetidens slut är det ofta för sent.

Efteranstaltstidens slut är det väsentligt med en ordentlig uppföljning. För många interner är det direkt katastrofalt att återvända till sin gamla sociala miljö. Ett nytt arbete och en hygglig bostad i en helt ny social miljö anser vi från folkpartiets sida vara en rimlig förutsättning för att ett återfall skall förhindras.

Hemställan

Med anledning av ovanstående hemställer vi

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag som innebär att polisen skall ha skyldighet att alltid underrätta föräldrar eller annan vårdnadshavare när barn under 18 år har gripits misstänkta för brott,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag som innebär att föräldrar eller annan vårdnadshavare skall ha skyldighet att närvara vid huvudförhandling där deras barn står åtalade,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jourdomstolar för att pröva åtal mot ungdomar,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en ändring av rättegångsbalken som jämställer häktningsgrunderna för ungdomar mellan 15 och 18 år med vad som gäller personer över 18 år,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag ang. tidsfrister för förundersökning, beslut i åtalsfrågan och socialnämndens yttrande vad gäller mål mot ungdomar,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ordningsbot vid snatteribrott,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om samhällstjänst,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvarterspoliser,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behandlingen av långtidsdömda,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en återgång till villkorlig frigivning efter $\frac{2}{3}$ av strafftiden och att denna inte skall vara obligatorisk,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om straffskärpning vid återfallsbrott,

12. att riksdagen beslutar att intagningen av polisaspiranter till polisutbildningen 1988/89 skall öka från 360 till 460 och att riksdagen därmed under anslaget B1 anslår 20 miljoner kr utöver vad regeringen har föreslagit,

13. att riksdagen från anslaget A 4 anslår 100 000 kr. till Utredningskliniken AB som stöd till verksamheten med brottsofferjour,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag som innebär att personer som återfaller i brott som utgör olaga hot eller misshandel av samma offer, inom ramen för kontraktsvård skall kunna erbjudas rehabilitering.

Stockholm den 12 januari 1988

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Karin Ahrland (fp)

Anne Wibble (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)

